Mahlakuu
21. päiv
2009
Nummõr
8 (179)
Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMA LEHT

VANA VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Kihlkunnajutt Kiho Toomassõga
Kae lk 2

Neli põlvõ Kaarlit ja katõssa põlvõ Tõnissit
Kae lk 3

Ruitlanõ taht köütä eloiä Euriboriga
Kae lk 4

Põlvan laulti tulõvadsõ Uma Pido laulõ

ALLASÕ TIIA

Suurõ neläpäävä õdagu tahtsõ Põlva Muusigakooli saal (hinge)lämmüsest ni rahvast lahki minnä: mi kandi koori laulsõva keväjäkontsõrdil vagivahtsit laulõ, miä võiva kosta ka tulõva aasta Umal Pidol.

Minevä sügüse kuulutõdi vällä konkurss Põlvan peetäväle tõsõlõ Umalõ Pidolõ laulõ ja säädide saamisõs, kohe tulĺ 17 tüüd. Kontsõrdil esitivä Põlva naisikuur Mai, Võro segäkuur Hilaro ni Põlvamaa miihikuur konkursi parõmbit laulõ. Kontsõrti juhtsõ Võro keskliina gümnaasiumi opilanõ Saarniidü Hardi. Anti kätte ka konkursi avvuhinna.

Kolm avvuhinda sai tunnõt koorijuht ni muusik Ritsingu Alo, kaonu Ritsingu Richardi poig. Pääle kontsõrti küsse timä käest, et ku vahtsõnõ Uma Pido olnu hummõn, sõs määne kuur naist kolmõst kõgõ «valmimb» om. «Naisikuur Mai laulsõ ilostõ, naid tiiä ma ammust aost,» olĺ Ritsingu Alol vastus nigu käüsest võtta. «Mai om tukõv kuur. Muiduki ka Hilaro – naid kuulsõ ma ilda aigu ka Võrol imäkeelepääväl. No Põlva miihikuur om viil nuur, a väega hää, et nüüt om miihikuur siinkandin olõman,» kitse Ritsing kõiki.

Konkursilaulõ hindamist iist võtnu viiemeistri Ripsi Piret üteĺ, et sääde piäs olõma häste läbi komponeeridü: «Olõ-i kuur arvudi, miä ütskõik määndse viie ette mäng». Niisama piäs säädel olõma vahtsõ ao maik man – mitte nii, nigu olĺ 1950. aastil. «A muiduki olliva kõik sääde ilosa! Mi, hindaja, mängsemi nä kõik läbi ja saimi näist hääd energiät!» üteĺ Rips.

«Tulõ vällä, et mi pidänü Talina liinahalli kinni pandma: kõgõ seo uma vasta om huvi nii suur,» olĺ Põlva muusigakooli direktril Ratassepä Estril palĺodõst kullõjidõst ni häist lauljist hää miil.

«Mul om hää miil, et inämbüs viiemeistrit sai kohalõ tulla ja viil parõmb miil, et nä ummi teossidõ ettekandõga rahulõ jäivä,» üteĺ kontsõrdi pääkõrraldaja Ojari Triinu. «Ku koori tahtva uman keelen laulda, tulõ tetä laulõ ja naid esitä. Võinu nii olla, et Uma Pido aastal olõs lihtsäle rahvaligõ ja umaloominguliisi laulõ konkurss nigu olĺ 2008. aasta mahlakuun ja laulupitõ vahepäälitsel aastal sõs koorilaulõ ja -säädide konkurss nigu olĺ no.»

Uma Pido jaos tettü koorilaulukonkursi avvohinna:

Siimeri Mart – eräavvohind «Kõgõ parõmb laul opnu koorilõ» (8000 kr) (Kolga Raimondi sõnno pääle tettü segäkoorilaulu «Maarja ja tsirgu» muusika iist).

Ritsingu Alo – avvohind «Kõgõ laulupidolikumb laul» (5000 kr) (Haavaossa Pauli sõnno pääle tettü naisikoorilaulu «Valgõ väreht» muusika iist).

Pajusaarõ Priit – avvohind «Hää vahtsõnõ koorilaul» (3000 kr) (segäkoorilaulu «Võromaa laulu» muusika eest. Eräavvohinna (1000 kr) sama laulu jaos luuduisi sõnno iist sai **Ilvesse Aapo**).

Ritsingu Alo – avvohind «Teküs laul miihikuurõlõ» (3000 kr) (Elleri Kalle sõnno pääle tettü laulu «Soe' lätsi' orgo pite» muusika iist).

Hõlpusõ Hain – avvohind «Kimmähe säet koorilaul vahtsõmba viie pääle» (2000 kr) (segäkoorilaulu «Lodi tuu ja lodi vii» sääde iist).

Ritsingu Alo – avvohind «Põnõvahe säet koorilaul rahvaligu laulu perrä» (2000 kr) (segäkoorilaulu «Istsõ ma maailma veerekese pääle» sääde iist).

ILVESSE AAPO PILT

Põlva miihikuur laulman.

Toetus avitas nuuri

PEEDOSAARÕ KAISA

PRIA and noorilõ talonigõlõ ütekõrdsõt, 625 000kroonist tukõ, midä saiva sügüse ka paarkümmend mi kandi talopidäjät. Proomõ pallõdõ käest uuri, kas toetus and näide talopidämisele seo keväjä vahtsõ huu sisse, a õnnõ kats julgõt miist olli nõun tuust kõnõlõma.

HARJU ÜLLE PILT

Mustmaa Janek pidä Haanimaal lambit joba viis aastakka.

«Sääne toetus om väega hää noilõ nuurilõ, kelle vanõmba olõ-i tallo pidänü,» arvas Rõugõ-Haani vaihõl olõva Loode talo peremiis Mustmaa Janek (36). Ilda aigu Võro taloliidu vahtsõhe juhatustõ valit miis ütles, et nuur talopidäjä saa nii iks mändsegi põha ala ja talopidämisega päälenakkamisõ jupp maad lihtsämbäs. «Saa hanki tehnikat, tõueläjit,» seletäs tä.

Mustmaa Janek lugõ üles pallõ plussõ, miä omma nuurtalonigõ toetusõl võrrõldõn tõisi PRIA toetuisiga. «Lubatas seo toetusõ iist pruugitut tehnikat osta. Mõnikõrd om jo säänest riista vaia, midä veidü pruugit ja tuuperäst ei piä tuu vahtsõnõ olõma,» kõnõlõs tä.

Janek esi plaan toetusõ iist hainatehnikat osta: «Et hainatego kipõlt ja häste är saasi. Ma plaani ka kaŕa 200 pääni saia. Tuu tähendäs jo tuud, et süütä lätt ka rohkõmb.»

Kukki umafinatseeringut seo toetusõ man olõ-i vaia, sis mändsegi kohustusõ iks omma. Näütüses piät neländä tegutsõmisaasta lõpus olõma talo käive vähämbält 80 protsõnti saadust toetusrahast. A Janeki meelest olõ-i tuu rassõ, ku talopidämine om hindä jaos läbi mõtõld.

Janekist tsipa tõistmuudu arvas nuurtalonigu toetusõst Orava kandi talomiis Suurmanni Vendu (37), kiä tuud esi kah sai. «Mõnõh mõttõh omma toetusõ hää ja tarviligu, a tõsõlt puult arva ma, et toetuisi es tohtnu ülepää anda. Seo om niinimetet turu tsolkminõ. Tuu, kiä taht tetä, tege nigunii, a mõnõ juuskva õnnõ kokko naidõ toetuisi pääle ja segäse tuuga tõõmeelitsit tegijit,» lööd Vendu.

Vendu esi plaan saadust toetusõst põhiosa traktori ostmisõs är pruuki, a tsipakõnõ jättä ka miikasvõ siimnide jaos – tä pidä mehitsit. «Om nii 12 perre ümbre, a naid iks kaos ja tulõ mano,» ei mõista Vendu üteldägi, pallõ täl näid täpsele om.

Vendu arvas, et ku tahat talo tetä, sis ei olõ seo rassõ. «A naa massupoliitika võiva elo rassõs tetä. Ja ku sul iks lõpus toda mett kohegi panda olõ-i, om tõtõst rassõ. Arva, et talopidämine om vaimsõlt rassõmb ku füüsilidselt,» märk tä.

Vendu om latsõst pääle talotüüd tennü ja timä talo om esätalost, Kliima talost vällä kasunu. Uma talo om täl õnnõ paar aastakka vana ja seol peris umma nimme viil olõki-i.

Mustmaa Janek om hoobis Võro liinast peri, kukki himo maalõ elämä minnä olĺ täl joba ammu. «Ku võimalus tulĺ, sis ma õkvalt lätsi kah,» seletäs tä. «Ja ku ma joba maal elä, sis piät mul ka lamba olõma, seo mõtõ om mul joba ammu pään olnu.»

Janek om hindä sõnno perrä sääne hobitalomiis. Et timä meelest saa-i lambapidämisega är ellä, sis omgi lambidõ kasvataminõ hobi, põhitüü om täl firma Estonian-ACB-Vianco juhtminõ: firma ost talomiihi käest vaskit ja müü vällämaalõ.

Loode talon määg põhikaŕan 90 pääd, oinid om kümme ja tsilekeisi 60. «Õga päiv lätt kats tunni näidega toimõndamisõ pääle. Parhilla om muidogi ka poignõmisõ aig. Tuu taht aigu mano. Suvõl piä õnnõ lamba kaŕaaida viimä ja kaema, et nä säält är ei joosõ ja et kiäki halva näile ei tii,» kõnõlõs Janek.

Küsse ka tuu kotsilõ, et kas tõsõ talonigu võhlitsõsõ kah, et mõnõ saiva nuurtalonigu tukõ ja tõsõ mitte. Janek olõ-i kadõhusõga kokko puttunu: «Pallõ es julgu vast esi taad tukõ küssü, es tiiä vast, midä tuu iist osta võit ja mändse kohustusõ omma,» arvas tä. Esi sai tä toetusõ kotsilõ teedüst taloliidust ja soovitas ka tõisil taha api ja nõvvo küsümä minnä.

Ka Vendu pelgä-i võhlõ ammõdivelli: «Või-olla päält seod intervjuud mindäs kadõdambas, a ku mõni om võhl, olku noh!» lööd tä.

Nuurtalonigu toetust saava küssü kooni 40aastadsõ maal toimõndaja ettevõtja, nii firma ku FIE. Toetus mastas vällä kõrraga, mitte päält eläjide vai tehnika välläostmist. «Talonigul om aigu rahha kuluta ja tuu kotsilõ meile paprõ saata kats aastakka,» seleĺ Sarv-Kaasiku Maris PRIAst.

Koolilatsõ kujutasõ ilmaluumislegendi

ALLASÕ TIIA

Põlva ütisgümnaasiumi kunstitsõõri opilasõ üten oppaja Lilleõie Viiviga märksevä minevä riidi, kuis tetä umma osakõist ilmaluumislegendist suurõ puuplaki pääle. Nä võtsõ värmi, teivä päävä, pilvepisara, muna ja tähekeisigi.

Põlva ütisgümnaasiumi neli nelländä klassi last – Lauga Laura, Hinni Rando, Lõivu Marleen ja Amoni Elina – omma mõnõ naist, kiä 4. lehekuu pääväl Haani koolin taad ilmaluku kuun edesi jakkasõ. Koolõlõ jaeti inne lakja plaki, miä sõs üenkuun Haanin ütstõsõ sisse ütes tüküs (tervikus) säetäs.

Paikuskunstiteo üts iistvõtja Noormaa Tarmo kõnõĺ, et kümme kuuli tahtsõva väega säändsest ilmaluumislegendi jakkamisõst ossa võtta. Oldas jo varatsõmbil aastil Haani koolin ütenkuun kujutõdu tuud, kuis iä mi maalt är lätś ja kuis inemise siiäkanti elämä tulli. Timahavva sõs lugu tuust, kuis tsirk lõi muna puhma ja sündügi ilm.

Paikuskunstipääväl kõnõldas õnnõ umma võro kiilt, mängitäs luumismänge ni lauldas luumislaulõ. Opitas viil pillimängu, oldas pinokuan ja tetäs tuld. Paikuskunsti tegemist tugõ Haanimiihi nõvvokoda.

Põlva kandi koolõst tegevä paikuskunsti pääle ütisgümnaasiumi viil Rosma, Mooste ja Mammastõ latsõ.

ALLASÕ TIIA PILT

Põlva ütisgümnaasiumi kunstitsõõri latsõ üten oppaja Lilleõiõ Viiviga maalva suurõ puuplaki pääle päivä.

MÄRGOTUS

Teküs maainemine – suur väärtüs

Ku Uma Leht tahtsõ kirota noorõ talonigu toetust saanu maaettevõtjist, trehvsimi kokko uutmalda vastasaisuga: kuus-säidse talopidäjät ütli kõrraga är, et nä taha-i intervjuust kuuldaki.

Mille sääne pelgämine: arvada om põhjus kurb ja saman väega harilik: ku kiäki mi väikun küläütiskunnan mändsegi toetusõ, preemiä vai stipendiumi saa, tegünes kõrraga hulk kadõdit, kiä nakkasõ jürämä, et mille tuu sai ja nimä es saa. Miä tuust, et nuu võhlitsõja esi tukõ es küsüki.

Tuu ei paistu saadu «rikkusõ» takast vällä, et seo saamisõs om tettü rassõt tüüd terve perrega varra hummogust ilda õdaguni vällä, PRIA om masnu poolõ vahtsõst traktorist kinni, a tõist puult mass ettevõtja nigu lõpnut hobõst...

Teküs nuur inemine mass nigunii esi umalõ maal elämisele pääle: liinan valgõkrae tüüga tiinnü tä pallõ inämb ku maal talopidämisega. A maal om tegüsit nuuri jäl armõdulõ vaia. Tuuperäst es pidänü mi tegüside inemiisi kallal jürämä ja näide pääle kadõda olõma. Parõmb avitami näil maaello üllen hoita: ostami söögi maapoodist, mitte liinast supõrmarkõtist, võtami rahva kokko ja avitami küläkeskusõ mant võsu maaha rako. Ello vii edesi hää sõprus, mitte halv kadõhus.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro
E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494 info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177 mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht
Leht Internetin: http://www.umaleht.ee

Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ programm «Lõunaeesti kiil ja kultuur»
ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Saa-i õnnõ arvudi takan istmisõga targas!

Latsil om vaia tsirkõ ja lilli

NÕLVAKU KAIE, võrokõnõ Jõgõvamaalt

Kullõ mõnikõrd Vikerraadiost latsi mälumängusaadõt Miniturniir ja õkva ikk tükis vahel pääle. Mul om sääne tunnõ, et saatõjuhil Linna Ivol kah.

Pääliina koolilatsõ ei tunnõ laulu perrä är ööbikut egä tialaist, midägi rassõmbat ei tihka Ivo vast küssüki.

Liinalatsi asi, võit jo üldä. A ega nä umõta kõik aig sääl paneelmaiun ei istu, vast õks mõni vanaimä vai vanatädi vai kavvõmb sugulanõ om maal kah, kohe suvõs mindäs.

Ilda aigu olõ jäl raadion jutus, et oppaja omma koolin aost maaha jäänü, et latsõ omma pallõu targõmba, tuuperäst et nä pallõu arvudi takan istva.

Tuu ei olõ mu meelest kah õigõ. Nuusama Talina koolipoisi sääl Miniturniirin es tiiä suurt midägi ei meremiihi tarkuisist ega maatiidüsest, kirändüse küsümüs jäi kah vastamalda (Järgmisen Miniturniiri saatõn külän olnu tõsõ kooli tütärlatsõ olli külh õnnõs jupp maad targõmba).

Ei massa olla nii kergeheuskja ja luuta, et latsõ arvudi takan hirmsadõ tarkust takan ajasõ. Sääl om hullõmbatki, mille pääle aigu ja silmi raisatas...

A tegelikult taha ma üldä praeguisi latsi vanõmbilõ ja vanavanõmbilõ, et võtkõ õks last kah üten, ku mõtsa vai hainamaa pääle läät, olkõ vai jalaga puuti vai naabrinaasõ manu marsit.

Ja ku mõni tsirk laul, sis ütelge latsõlõ kah, et näet, tuu om vint vai tuu kuldnokk.

Vahel või sääne tunnõ olla, et näile tuu ei putu, a tegeligult jääs õks ütte ja tõist katõ kõrva vahelõ elus aos pidämä.

Mul hendäl om meelen, ku vanaimä minnu lille valama opaś ja üteõ, et kae no võõrasimä häidsend lähküst, taal om nigu nägu pään, ja kae, ku mitund karva näid om...

Näet, siiämaani om meelen, ja mitte õnnõ tuu. Säändse aśa tegevägi latsõpõlvõ ilusas, ega halv jo miilde ei jääki...

Kirämiis Kaplinski Jaan om ütelnü, et lõunaeestläsest ei saa kunagi õigõt eurooplast.

Võõrõid kiili om jo külh väega hää mõista ja muial maailman eluga toimõ tulla, ku kohegi kavvõmbadõ mõnõs aastas opma läät.

A ku eurooplasõs saaminõ tuud piäs tähendämä, et inämb hindä ümbre luudusõ illu ei näe, tsirkõ laulu perrä är ei tunnõ, uma maa kirändüs ja aolugu pääd süütmä võtt ja hirm pääle tulõ, ku saa miitre takan puuti ei olõ, sis olkõ tuu Euroopa-värk olõmalda!

Meile tuldas tõsõlt puult maakerrägi, et puhtan ja ilusan luudusõn hinnäst häste tunda.

A ku mi hendä latsõ tuust inämb midägi ei tiiä ja ei hooli, sis om õks ikunõ külh taa ilmaclu.

Laskõ tsirgõl rahun pessä tetä!

Minevä riidi kuulutõdi riigimõtsan vällä ragomisrahu. Tuu tähendäs, et riigimõtsamehe lää-i inne saega mõtsa ku nätäl inne jaanipäivä, 15. piimäkuu päävä.

Illos olõsi, ku ka erämõtsaumanigu taast ragomisrahust kinni piäsi, miä tuust, et tuud õkvalt nõuda ei saa.

Ja viil ilosamb olõsi, ku tsirkõ-eläjit taa pereluumisõ aigu ka muud muudu segämä ei mindä.

Näütüses om moodun kävvü keväjä ATVdõga mõtsa üles tsungman, muudnõ sõna tuu kotsilõ om ATV-safari.

ATVga mõtsan sõitmisõs piät külh olõma maaumanigu luba, a ku ka tuud olõ-i, sis kiä tuu iks perän jälgi perrä kimmäs tege, kiä tuu mõtsa üles tsungsõ ja tsirkõ-eläjit segäsi. Looda tuud kah, et ütski hindäst luku pidäjä maaumanik tsirkõ pesätegemise aigu säänest lupa ei anna.

Tuuperäst soovitagi õkvalt kõlista keskkunnaammõdi telefoni 1313 pääle, ku näeti ATVsid mõtsan tsungman: las uuritas perrä, kas näil tõtõst om tuus luba olõman.

HARJU ÜLLE

Viaparandus

Mineväkõrdsõ Uma Lehe juttu «Opilasmallõv tulõ siski» trehväś toimõndusõ süül viga: Kõllõstõ valla latsõ saava külh malõvahe (kirän olõ, et saa-i). Pallõmi andis!

UMA LEHE TOIMÕNDUS

Kiho Toomas: juuri tundminõ and inemisele mano sisemist kimmüst

Eesti rahva muusõum naaś uma saanda sünnüpäävä puhul suurõtiammõdi abiga suurõmbidõ teie pääl Eesti kihlkunnapiire siltega maaha märkmä. Edimäne kihlkunnasilt panti vällä minevä nädäli Tartumaal Luunja silla pääl, Võnnu ja Tartu-Maarja kihlkunna piiri pääl.

Üts taa ettevõtmisõ iistvidäjä, aokirä Akadeemia päätoimõndaja Kiho Toomas (46) kõnõlõs kihlkundõst ja näide tiidmise tarvilikkusõst seo ilma aigu.

PILT ERÄKOGOST

Kiho Toomas minevä tõsõpäävä Luunja silla pääl kihlkunnasildi vallategemise man.

Miä nuu kihlkunna omma?

Kihlkund om üts väega huvitav asi – kõgõpäält om tä eesti rahva põlinõ kogokundligu kokkosündümise ala. Sõna kihlkund tulõ jo esi kihlast, mis om üts väega vana sõna ja om märknü määndsitki kimmit köüdüssit millegiperäst umavaihõl kokko putvidõ inemiisi vaihõl. Täämbädsen keelen omma tuust mõnõ jäle alalõ, mis näütäse säändsit köüdüssit – veetäs kihla, inne paariminekit lastas hinnäst är kihlada...

Kihlkund om kõgõ põlitsõmb sotsiaalterritoriaalnõ ütsüs Eesti ala pääl. Tiiämi jo, et kihlkunna olli olõman joba muistidsõ esisaisvusõ aol. Tuusama muistidsõ kihlkundligu struktuuri, mis Eesti ala pääl olõman olõ, võti üle ka 13. aastagasaal siiä tulnu vahtsõ peremehe. Kristligu kerigu vahtsõnõ «klerikaaladministratiivne» kõrraldus säädse hinnäst vana süstemi perrä, es lahu vanna är. Tuu olõ aśa loomulik edesiarõnõminõ. Nii püsse tuusama loomulik arõng – mille perisalusõs olõ muistinõ maastigu perrä tekkünü kõrd – läbi aastasatu. Tuuperäst ommaki kihlkunna läbi aoluu kõgõ püsüvämbä territoriaalsõ ütsüse Eestin. Om võlss mõtõlda, et kihlkund om midägi vanna. Mi ei tii tagasi ja ei märgi är «inneskiidsi kihlkundõ». Ei, mi lihtsäle märgimi suurõtii-viirside silte pääle täämbädseni olõman olõva kihlkundligu struktuuri. Ja tuun mõttõn om kihlkund tõisist põra-aigsist vai inneskiidsist valitsõmisütsüisist põhimõttõlidsõlt tõistmuudu. Kihlkunnapiire muutminõ (mõnõ vahtsõ kihlkunna manotulõk), mis om aastasatu joosul juhtunu, om tulnu sisemädsest ja maastigulidsõst loogigast, ja taa viimäne om tähelepandmist väärt. Ületsele läävä kihlkundõ piiri kokko määndsidegi luudusligõ raajuuniga: piiri läävä suurõmbit jõki vai sõs viilahkmid piten, kesk suuri mõtsu vai üle säändse (samblõ)suu, kost om rassõ läbi saia.

Seo aasta alostõdi Eesti teie pääl kihlkunna piire silte pandmist. Mille om vaia kihlkundõ piiri luudusõn är märki?

Ütest külest om tuu Eesti rahva muusõumi kingitüs umalõ rahvalõ. Kuna ERM om, nüüt joba sada aastat, koõanu eesti rahva vannavarra tuu sõna kõgõ laemban mõttõn ni om uma kogu üles ehitänü ja süstemi perrä säädnü just kihlkundõ kaupa, sis om seo illos vastakingitüs muusõumi puult. Tõsõst külest saa taad kingitüst pruuki kah. Naidõ silte perrä, mis teie viirde tulõva katõ aastaga joosul pistü pandas, saava kõik müüdäsõitja Eestis parõmbahe arvu. Usu, et egä lihtsä eestimaalasõ pilk lätt Eestit kaiõn terävämbäs. Eesti loogiga nakkas parõmbahe silmä. Seo om ka üldrahvalik haridusprojekt. Kõiksugumadsõ automehe, traktoristi vai matkaja saava telefonni üldä: «kulõ, ma olõ no õkva siin Kanepi kihlkunna piiri pääl...». Sis lätt rahva seen vahtsõst elämä ärunõhtõt struktuur, millel om suur rahvuslik väärtüs. Olõmi nüüt nigu kõik osalidsõ ERMi interaktiivsõl ja muudsal väärtnäütüsel – ka neo mi hulgast, kes või-olla Eesti rahva muusõumi olõmanolõmisõstki varõmb kuulnu olõ-i.

Määne om Ti meelest vanno maakundõ tähtsüs täämbädsen Eestin? Kas maakunna/kihlkunna hindätiidmine (identiteet) om inemiisi seen alalõ vana maakunna vai kihlkunna perrä vai omma joba tekkünü vahtsõ hindätiidmise?

Hindätiidmine om vist arvusaaminõ esihindäst maailma seen – tuu, kuis ma hinnäst peris elon näe. Mis pututas inemise maa- vai piirkundligu hindätiidmise tundmist, sis arvada om, et parajalõ jovvun olõva valitsõmisütsüse tuud iks mõotasõ. Säändsit aotliidsi, ütiskundlikpoliitiliisi hindätiidmiisi om proomit õgal aol tekütä. Ka kolhoosõl vai sovhoosõl olõ jo uma hindätiidmine?! Niisama om no tegünü muistitsidõ eesti sõnnu «saarlanõ», «harjulanõ», «seto» vai «mulk» kõrvalõ vahtsõ sõna «jõgõvamaalanõ» vai «õdaguvirulanõ» jms. Õga inemine, kellel om veidokenegi eesti keele tundmist, piäsi kergele nägemä naidõ sõnnu puhul tähendüserinevüst – vai mille mitte pruumi tekütä sõnna «hummogusaarlanõ» vai «lõunapõlvamaalanõ»? Taa kõik näütäs esisugumaidsi kujonõvidõ vai kujonõnuisi hindätiidmiisi esisugumast süvvüst. Ja õkva seo kotusõ pääl tunnus, et Eestin olõmanolõja kihlkundlik hindätiidmine om pallõ süvämb. Seo om mi kimmüs.

Kas vana Võromaa kihlkunna jääse minkagi esierälidsega silmä?

Mis putus kihlkunna nimesiltehe, mis parhilladsõ ERM100 huugtüü aol üles säetäs, sis om Kotusõnimenõvvukogo tiidmisel ja hääskitmisel kokko kõnõld nii, et nuu Eesti paiga, kon om olõman ja vällä kujonõnu kotusõpäälidse kiräkeele traditsioon, sääl märgitäs kihlkunnanime silte pääl lisas eesti keelele ka kotusõpäälitsen keelen. Eesti puhul om jutt sis katõst eräle piirkunnast: üts om põlidsõ rannaroodsi maa – selle et roodsi kiil om jo kimmäskujonõnu kiräkiil –, tõõnõ sääne esieräline ala omgi Võromaa. Nii tulõva Võromaal noidõ kihlkundõ puhul, kon eestikeeline kotusõnimi om võrokeelitsest kiräpildist tõistmuudu, sildi katõn keelen, näütüses kirotõdas sildi pääle «Vastseliina/Vahtsõliina kihelkond».

Midä and inemisele tiidmine umast kihlkundligust periolõmisõst?

Taa om kõgõpäält juuri tundmisõ küsümüs. Juuri tundmisõl om jälki kats puult: ütest külest and ummi juuri süvvüs õgalõ inemisele mano sisemäst hindäkimmüst, kimmämbä püsümist – katõ jalaga uma maa tundmist. Ja seo om üts ütlemäldä hää tunnõ inemisele. Säändsist inemiisist kuun saisja riik om jälki kimmämb ja julgõmb. Tõõsõs om umast kihlkundligust periolõmisõst tiidmisest ka praktilist kassu: alatõn tuust, et mõistami valli, määndse rahvarõiva hindäle umblõmi, kooni sinnäni vällä, kost tiiämi otsi vanõmbidõ periolõmismaailma.

Küsse **RAHMANI JAN**

Nimi lätt põlvõst põlvõ edesi

Mõnõn perren om illos kommõ anda edenimme põlvõst põlvõ edesi: vanaesält esäle, esält pojalõ. Seon lehen tulõ juttu katõst sändsest perrest.

Vanavanaesäst pojapojani – kõik Kaarli

VALPRI LIINA

Kiltre om põlinõ talu Antsla küle all Oe külän. Sääl eläs Urbaniku Kaarli (43) uma perrega. Urbaniku Kaarli nimme kandsõ ka seo Kaarli esä, vanaesä ja vanavanaesä.

Talukotus om mõisa käest ostõt 1874. aastal, elomaja ehitedi taha kunagi tsaariao lõpun vai inneskidse Eesti Vabariigi algusõn.

«Vanavanaesä tulĺ Kuldrist kodoväüs, timä nimi olĺ kah Kaarli. Kuldri Urbaniku omma kõik mi sugulasõ,» selet Kaarli, kolmandat põlvõ perrepoig. Timä vanaesä Urbaniku Kaarli (1907–1944) ni esä Urbaniku Kaarli (1936–1983) sünnü- ja elopaik olĺ taasama Kiltre talu.

Vanaesä käve latsõn Kiltre ja Antsla algkoolin, noorõn mehen lõpõt Valga gümnaasiumi. Õkva nigu tä naabripoiss, tunnõt kirämiis Kangro Bernardki. Urbaniku Kaarli elämisest om Kangro latsõpõlvõkodu nätä.

Kiltre kooli vana maja Haabsaarõ tii veeren sais parhillaki uma kotussõ pääl. Õnnõ latsi hellü ei olõ säält inämb ilmadu aig kuulda olnu.

Uman mälehtüisiraamatun «Kipitai» om Kangro kirotanu ka koolivelest Urbaniku Kaarlist. 1933. aastal võtt Kaarli naasõs lähkült Käomäelt Akkermanni Leida. Võromaa vanõmba põlvõ lehelugõja piäs aokiränik Urbaniku Leidat (1913–1978) viil mäletämä. Seo jutu päätegeläsele Kaarlilõ om Leida vanaimä.

Leida veli Aarna Eduard Antslast om palĺo aastit tagasi sõsaramiis Urbaniku Kaarli (seo jutu Kaarli vanaessä) kotsilõ ütelnü nii: rahuligu olõki ja tsipa pikä toimõga lihtsämiilne miis, kiä olĺ muusikaandõga, mängse häste klarnõtit.

Ku 1944. aastal vinläne mi maalõ jäl sisse tulĺ, lassõ puŕon Vinne soldan kodo lähkün mõtsan Kaarli maaha. Perrä jäi rasõdat naanõ kolmõ pojakõsõga.

Esä Kaarli olĺ uma imä ja esä tõnõ poig. Tä olĺ lõpõtanu Vana-Antsla tehnikumi agronoomina, EPA jäi poolõlõ. «Olĺ majandin lihtside töie pääl, ülembüs es olõ.Timä olĺ kah küländ rahulik miis, pikkä vihha es piä. Ma esi ei mõista kah vihanõ olla,» kõnõlõs esäst-nimekaimust Urbaniku Kaarli.

Ammõdi poolõst om 1965. aastal sündünü Kaarli elektrik firman Arturi Elekter. Timä naanõ Katrin (38) juhatas Valgan Statoili bensiinijaama.

Tütre käävä koolin: Kedi (17) Valgan gümnaasiumi lõpuklassin, Keidi (14) Antsla gümnaasiumi 9. klassin. Keidi sai Tartole Hugo Treffneri gümnaasiummi sisse ja nakkas sääl opma. Esä luut, et tä latsil iks häste lätt: tütrigu omma küländ häie päiega.

Kaĺus olõ-i Urbanigõ perren nuurt Kaarlit kasuman. Kaarli kahtlõs, kas tuud kunagi tulõgi: latsõkasvataminõ olõ-i jo naĺategemine.

Jutuajamisõ lõpõtusõs pallõ Kaarlil midägi ilosat üldä. Tä mõtlõs tsipa, ütles sis: «Kodu om kõgõ illos.»

HARJU ÜLLE PILT

Urbaniku Kaarli.

HARJU ÜLLE PILT

Kasõ Tõnis pidä umma koto väega ilosas ja hääs paigas, kost tedä mändsegi nipiga liina elämä meelüta saa-i.

8. põlvõ Tõnisõ nimi kaubamärgi seen

VALPRI LIINA

Vana Võrumaa veere pääl Hargla kandin kasusõ suurõ mõtsa. Sääl eläs Taheva mõtskunna kavvaaignõ mõtsaülemb Kasõ Tõnis (52) vai Tõnis Säitsmes: seon suguvõsan om kokko katõssa põlvõ Tõnissit.

Alustusõs küsü säitsmendä Tõnisõ käest, kas kuulsa telemiis Kasõ Tõnis om tä sugulanõ. «Sedä om innembki küstü. Ei, ei olõ!» ütles sugupuu- ja nimehuvilinõ Tõnis vasta. Kasõ Tõnissit om timä teedä Eestimaa pääl vähämbält kümmekund.

Tõnisõ nime peräst naaśki timä imä Alviine (78) sugupuu-uurmisõga pääle. Teedä om katõssa põlvõ Tõnissit, a vanavanaesä Tõnisõst (1874–1950) pääle om Tõnisõ nime saanu kõgõ vanõmb perrepoig. Vanavanaesä esi olĺ uman perren kõgõ noorõmb poig. Tuu Tõnis olĺ puutüümiis. Timä rahupaik om Suurõ-Jaanin, viiemeistride Kappõ kõrval.

Vanaesä Tõnis (1910–1944) olĺ piinü tisleritüü tegijä. Tä jäi perämädsen suurõn sõan kaoma, nii et ummi kõgõ noorõmbit latsi, 1942. aastal sündünüisi katsikit – poiga ja tütärd – es näeki. Esä Tõnis (1933–1985) olĺ ammõdi poolõst keevitäjä.

Kasõ Tõnis (1957) pidi kommõt avvo seen ja panĺ ka pojalõ nimes Tõnis (1979). Ülikooli majandusharidusõga poig, kiä uma perrega eläs Nõon, om Tõnissidõ rian katsas. Timäl om kats tsillokõist tütrekeist: kolmõaastanõ ja aastanõ.

«Tä või uma nime üle uhkõ olla: mi konsultatsioonifirma kaubamärk om TK8, mis tähendäski nii mitmõndat Tõnis Kaskõ,» kõnõlõs Tõnis. Sääl firman nä poja Tõnisõga tassakõistõ kammandasõ.

Kujondõdu sugupuu, mille harrõst om iinpuu juttu, kinkse vanaimä Alviine pojapoig Tõnisõlõ mõni aasta tagasi 25. sünnupääväs.

PILT ERÄKOGOST

Kolm põlvõ Kasõ Tõnissit 1983. aastal.

Pääliinast mõtsu keskele

Kuis esä puult Mulgi ja imä puult Hiiumaa juuriga Taĺna poisist Kasõ Tõnisõst lõunaeestläne om saanu?

«1980. aastal lõpõti EPA ja sai Valgan mõtsavalvõinseneri kotussõ. Pikält es saa sääl olla, tulĺ vasta võtta Harglõ mõtsaülembä ammõt,» seletäs miis.

Tõnis olĺ tüüle tullõn perreinemine. Naanõ om EPAn maaparandust tudiirnü Võrust peri Lily (55), inneskidse nimega Bander. Lily olĺ säädnü ette piiri, et tüükotus es olnu liinast kavvõmbal ku 40 kilumiitret. Ku Tõnis sis uma tüüpakmisõ 35 kilumiitre taadõ Harglõlõ olĺ koton tiidä andnu, ohaś naanõ ja üteĺ: «Liinast, mitte Valgast!»

Võrumaa elu ja võru keelega harinõminõ võtt Tõnisõl aigu. Tä kõnõlõs naaruga, kuis tä mano tulĺ uma mõtskunna mõtsavaht jutuga: «Mõtsaülemb, mul om taossit vaia: kuki omma vii all!» Pikä seletämise pääle sai Tõnis arvu, et kardokavirkse (kuki) olli vii all ja miis tahť hobõsõga virkseotsõ vallalõ aia, a tä hobõsõl es olõ taossit (rangõ).

Mõtsaülembä tüüd sai Kasõ Tõnis tetä minevä aasta suvõni, 28 aastat. Mõtskunna piiri lätsi aastidõga mugu suurõmbas, mano tulli Taheva, Karula ja Mõnistõ. A minevaasta lõpust jäteti Eesti pääle alalõ õnnõ 17 mõtsaülembät.

Tõnissõlõ pakuti tõist tüüd, a tä es võta vasta ja om seoniaoni rahul: edimäst kõrda päält pikki aastit sai tä rahuligult jõulõ pitä, saa ellä päävä ja aastaao, mitte kellä ja kallendri perrä.

Katõ korgõmba haridusõga miis pidä lambit

Tõnisõl om kats korgõmbat haridust: 2008. aastast om tä rahvusvahelidsõ ärijuhtmisõ magistri. Toimõndamist pakk tälle nõvvuandmisfirma. Tõnisõl om ka kinäkene lambakari. «Ku maalõ tulli, opsõ är kolm asja: lehmänüsmise, lambapügämise ja tsiatapmisõ!» ütles tä uhkõlõ.

Tõnisõ kodu ümbre om mõts. Kodu om tä esi üles ehitänü. Majan om elet 1989. aastast. «Suur elupuu, kõiv ja tamm hoovi pääl olli nuu, mis mu är tei,» üteĺ Tõnis.

Naanõ Lily olĺ tüül: timä om kinnisvarahaldur. Pääle nimekaimust poja om perren ka tütär Tiina (22), kiä opis Tartun rohutiidläses ja om parhilla vahetusüliopilanõ Saksamaal.

Tõnis üteĺ, et tä esä tahtsõ tütärd, a tuud es olõ ant: kasvi kats poiga. Tütrega õnnistõdi timä peret. Tuu olõs nigu takkaperrä esä tahtmisõ täüdeminek.

Hää lugõja! Põlvõst põlvõ edesiminevit nimmi ja tõisi esieräliidsi juttõ sugupuiõst tahasi Uma Leht ka tulõvigun tutvusta. Andkõ teedä, ku mõnt säänest luku tiiäti: kõlistagõ tel 782 2221 vai kirotagõ info@umaleht.ee.

UMA LEHE TOIMÕNDUS

Kiri Kaasanist

Võromaa miis **SAAREPUU JAANUS** läts tüüle Tatarimaalõ Kaasani kanti. Uma Lehe lugõjilõ jaga tä ummi tähelepanõkit elost täämbädsen Vinne riigin.

Säitsmes kiri. Katlamajan

Mõni aig tagasi sai kõnõldus mi katlamajast, kon om hingekirän pia sada inemist. Võimsus om täl 53 megavatti ja korsnit õkvalt kats tükkü, mõlõmba huugasõ üüpäiv läbi.

Tehassõ hindä tarvidus olnu vast nii 5–6 megavati ümbre, ku trassi olnu ehitedü mõistusõ perrä. A nä ei olõ, ja nii lätt sõs tehassõlõ vast 10–12 megavatti. Kõik ülejäänü vahmiil lätt külä ja päämidselt ilma kütmises.

Kõrra tulĺ naidõ lämmätorrõ kvaliteedist kuunolõkil juttu ja sõs nä vangutiva esi kah pääd, a olõ õi halva ilma hääldä: Krasnaja Poljaandõ tulõ tuu iist kevväi paar nädälit varramba…

Paar päiva tagasi võtsõ sõs kätte ja lätsi kaema, et miä tuu katlamaja hindäst kujotas.

Astsõ ussõst sisse: ilmadu suur ja hämmär ja tolmunõ hoonõ, egäl puul toro vidsisese ja ajava tossu vällä, moodori, pumba ja jummal tiid mis kaadrivärgi mürisese.

Ahosuiõ vaihõlt paistus tuli ja pill kibõnit ja õkvalt tulĺ miilde film «Sõrmussidõ Esänd» ja Raudliin, kon Saruman orkõ ehiť ja sõariistu tekk.

Kõndsõ viil veitkese siinsääl ümbre ja sõs mõtli, et tuust torrõ ja treppe ja muu krempli rägast ma ilma kõrvalidsõ abilda inämb vällä ei päse. A sõs naksi iks kuigi tuud asja arotama ja olli väega imestünü, ku pia samast ussõst, kost sisse lätsi, vällä ka jõudsõ.

Õnnõ üts asi olĺ imelik: noid sata inemist ma joht koskil es näe. Muidoki, ku katlamaja tüütäs kolmõn vahetusõn, sõs om kõrraga kohal vast nii 30 inemise ümbre, a esiki noid ma es näe.

Näi ütte vanamutti, kiä sei saia, ja ütte prillega mehekeist, kiä kassi süütse – niisama saiaga. Ja sõs viil kattõ horďot, kiä vasta tulliva, määndsegi nuia ola pääl. Ei tiiä, no om mu meelest kats võimalust, ma kas es trehvä õigõ kotusõ pääle vai omma nuu inemise sinnä esi är essünü, mis sukugi ilmvõimalda ei olõ.

«Seebikas» ja viläkülbmine

JÕGI JUTA

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

Juhtu seo lugu 1990. aastidõ algusõn ja meil uman külän. Tuu olĺ tuu aig, ku nakati näütämä noid edimäidsi pikki vällämaa armastusfilme, rahvakeeli «seebikit».

Vahtsõnõ asi: ilosa näütlejä ja rikas elo. Iks nii, et printsess, kiä peris suurõ varandusõ ja kõgõ lõpus saa hindäle mehes ka rikka ja ilosa printsi. Tuud kõikõ pidi jo kaema! Lätś hinge ja vahepääl tulĺ vesigi silmä.

Viletsämb puul olĺ tuu, et «siipi» näüdäti egä päiv kimmäl aol ja egäl aastaaol. Tüü tahtsõva tegemist. Ega lehmä ja muu eläjä tiiä es midägi tuust, et pernaanõ taht filmi kaia. Nimä küssevä süvvä ja lehmi pidi iks vahepääl nüsmä kah. Ka latsõ tahtsõva kasimist.

Nii juhtugi, et «seebika» peräst jäivä nii mõnõki tüü tegemäldä ja peris ripakilõ. Tähtsämbä olli nuu Roosa vai Maria, mis näist saa ja kuis näil lätt?

Illos kevväi ja kipõ tüütegemise aig. Kardoka panda ja vili külbä. Nuu keväjädse tüü piät är tegemä sõs, ku ettenätt aig om. Mitte ei saa ildambas jättä. Tuukõrd tetti uma tüü majandi tüü kõrvalt.

Kõgõ tähtsämbäs ja otsitumbas mehes olĺ traktorist. Kuis vai kuna nä tulla saiva. Pidit tõisi hoitma nigu munnõ – peo all, tõõnõ pääl. Är pahandit, võisõ ka tüü tegemäldä jäiä. Lõpus ku sait traktoristiga joonõ pääle, pidit ka esi väega kipõ olõma.

Viimäte sai kõik juundõ. Põld ette valmistõt, traktorist nakkaman ja vilä külbmine võisõ pääle naada.

A telekan juussõ «Mõtsik Ruus» vai «Roosa», kes tuud inämb mäletäs? Peremiis ja pernaanõ valmi viläkülbmises. Peremiis tõi vilä kotiga põllu pääle ja pernaanõ pidi abin külbmän olõma.

Peremiis, sääne aigladsõmba olõkiga, pernaanõ tragi ja kipõ astmisõga. Peremiis õs jõvva ümbregi käändä, pernaasõl vili jo maaha pillut. Esi juussõ tarrõ filmi kaema.

Peremiis imehť külh, kuis tä no nii ruttu jõudsõ? Kõhkenď aida manu ja vinnaś vahtsõ koti põllu pääle. Nii nä sääl katõkõistõ kammandiva. Pernaanõ mugu külbse ja juussõ tarõ vahet. Kõik piiri ja hitsme nii segi, et saa es arvogi, kohe külvetüs sai vai kohe viil külbä vaia. Peremiis vidi villä ja torisi – kuis taad seemend timahava nii palĺo lätt?

Peräkõrd sai vili külvetüs ja pernaasõl ka film kaetus. Film olĺ iks tähtsämb. Saa õs tõist kuigi kaemalda jättä. Muido olnu õs tõisi muttõga lahvka pääl vai piimäpuki otsan midägi arota.

Traktorist ai vilä sisse ja anď õnnistusõ, et vili jõudsalõ kasusi. Vili kasvigi. Olĺ üle külä põld, nii paks, et rotilgi anď läbi joosta ja nõglal olõ õs ruumi kohe sata.

Peremiis kai põldu, süütse kukrut ja mõtõĺ, kuis tä no sääne sai? Küsse eski pernaasõ käest. Pernaanõ muheĺ ja vei jutu kipõlt muialõ. Salahust saa õs vällä kõnõlda – tüü sai tettüs, kuimuudu – tuu om esiasi.

«Seebikit» näüdätäs täämbädse pääväni. No inämb tüü tegemäldä ei jää. Omma naa «seebika» inämbvähämb kõik ütesugudsõ ja peris igävä.

Eloigä Euriboriga paika!

RUITLASÕ OLAVI, Jummal

Ma loi kunagi Darwini raamatust «Reis ümber maailma purjekal Beagle», et ku Tulõmaa inemiisil majanduskriis olĺ – ja kriis olĺ neil egä jumala süküs:võeti vanainemise, kinkast midägi kassu olõ-i, topiti koopahe, tetti ussõ ette tuli, läpätedi nä vinguga är ja perän tetti vannost inemiisist hääd süüki ni süüdi ütenkuun är. Vanainemise proomõva är paeda õkva ku suvi läbi saama naaś, a kohe sa õks majanduskriisi iist pakõt?

Varsti nakkas Eestimaal säänesama vanainemiisi ärsüümine. Märgi omma õhun külh.

Vanahus om inemisele rassõ aig ja eesti mehe keskmäne eloigä om 65,8 aastat. Mis tähendäs, et vikadimehe tulõkini jõud tä 2,8 aastat pensionil olla. Kas tuu 2,8 aastat om nii palĺo väärt, et rahha eloaig sukasiirde koŕada vai pensionisambidõga janti? Segähüisi ärhoitmisõs tulõs inemise eloigä är fiksiiri. Mis 65,8? Ümärigus tulõ tetä, 66 aasta pääle ja ei päivägi kavvõmb!

Üts võimalus om eloigä Euribioriga är fiksiiri nigu panga krooniga tegevä. Parhilla om majanduskriis ja euribor matal. Eloigä võisi kah sis veidükese madalamb olla. Euribor kaias egä kuvvõ kuu takast üle ja ku majandus veidükese nõsõs, annami eloiäle mõnõ kuu mano.

Tulõmaa muudu eloiä lõpuni elänüisi är vingutama mi ei nakka. Süvvä pensionäär ei kõlba, tuim ja vintskõ nigu saapatall, esiki repän farmin sülgäs säändse tükü suust vällä. Tetäs lihtsämbäle: nii ku 66 sait, surmatunnistus vällä, pangakaart kinni, registrist maaha, säästükaart är võtta! Ainumanõ meditsiiniasutus, kohe viil sisse lastas, om krematoorium. Bussin säändse käest piletit es võtnu, a istma kah es lasknu. Koolnu piät pikäle olõma, mitte mugavalõ persetämä!

Parhilla om niimuudu, et riik kaes kõigist inemiisist müüdä, pitsitäs silmä kinni ja tege, et meid ei olõ olõman. Õnnõ koolnuga võit niimuudu tetä, kiä om uma fikseerit eloiä är pruuknu, tervet riiki koolnus tunnista käü Andsipile viil veidükese üle jõvvu.

Targa mehe ütlese, et majanduskriisi veivä meid riigieelarvõ kipõ kasvataminõ, tulumassu allalaskminõ, Eesti Panga passiivnõ olõk lainukasvu vaossin hoitmisõ man, reformõ toppaminõ ja lainamist tugõja massusüstem.

Laina mullõ kannõld, Vanõmuinõ, kirotõdi eeposõn. Sõnnagi es kirotõda lainat kandlõ lainajalõ tagasiandmisõst. Mi ei olõ tagasimasmisõga lihtsäle harinu.

Moraal om tuun, et ello tulõ, nigu majandustki, planiiri. Ku om sünnükuupäiv teedä, olkõ surmakuupäiv kah paigan. Kolm aastat pensionäriello inemise kotsilõ om riigi ja haigõkassa jaos paras. Vanna autokummi jo lõpmalda ei paranda. Ku joba sisisemä nakkas, tulõ ventiil pauguga päält lüvvä!

Vargus

Tuu olĺ õkva peräst sõta, ku mi külä üts viksimb nuurmiis vargusõga vahelõ jäi.

A juhtu tuu kõik niimuudu. Mi küläh elli kats mehelemineg-iäh tütrikku. Et päält sõta olĺ miihi veidü ja naisi palĺo, sis pidivä naasõ kõiki tiidäolõvit vigurit tarvitama, õt kuigimuudu mehele saia. Ummi kavalit vigurit tarviti ka nuu kats sõsard.

Üts vikur olĺ, õt rahha hoiti paďakoti seeh. Ku sis mõni püksikandja tulĺ ja üüsest jäi, sis panti tedä sinnä sängü magama, koh olĺ tuu rahha täüstopit padi.

Küllä tulĺ ka tuu õkapiteh viks ja viisakas nuurmiis. Timä õs jää üüsest. Timä õnnõ istõ kõrrakõsõst kalli sängü serväkese pääle.

Istõ, ai naisiga mesijuttu ja kattõ varsti minemä. Midägi nuurmehe üllehpidämiseh olĺ säänest, õt sõsarakõsõ avasti õkva kõrraga peräh timä ärminekit rahavargusõ. Virgastõ olliva naasõ rõivih ja viie verstä takah olõva poodi man.

Ku naasõ puuti tulliva, sis tahtsõ tuu nuurmiis kõrraga tagomadsõst ussõst vällä lipsada. Naisi üteline tegutsõminõ ja poodimehe tugi panni mehe paiga pääle jäämä.

Hindä kaitsmisõst üteĺ nuurmiis, õt taa raha om timä hindä uma. Ja ku tedä tuu jutu pääle vällä naarõti, selle et naisil olliva rahanumbri üles kirotõdu, sis üteĺ, õt naasõ esi anniva tälle tuu raha vabatahtligult kätte.

Nojah, viil om miilde jäänü, kuis Petseri liina kohtumajah kohtunik terve kohtupidämise aokõsõ pleiädsi teritämäldä otsaga vasta lauda kopuť ja kohtualodsõ säitsmest aastagast kinni panď.

ORAVEERE ANNI

Tossu Tilda pajatusõ

Kihvtijutt

Vanaimäle miildü seebikit kaia. Tuud tekk tä hariligult üten uma kuvvõaastasõ latsõlatsõga. Lemmigu olli vällämaa filmi ja Eesti ummist «Õnnõ 13».

Tuust perämädsest seo jutt omgi. Alma olĺ ummi nuuriga tüllü püürdnü ja lepmise märgis vei näile suurõ kausitävve pannkuukõ.

«Vanaimä, kas tä panď kuukõ sisse kihvti kah?» uursõ latsõlats. «Kihvti pandas õnnõ vällämaa filmen, Eestin niimuudu ei tii kiäki!» üteĺ vanaimä kimmä tiidmisega vasta.

Vika and paranda

Viiendä klassi tütrik iksõ vahetunni aigu armõdulõ uman pingin. Nuur koolioppaja tulĺ klassi ja hiitü är. Küsse, mis vallalõ.

«Leal om joba mitu sõsarat, jäl sündü üts mano. A mul olõ-i üttegi!» hädändeli lats läbi iku. «No tuud vika and paranda,» trüüsť koolioppaja.

Täl olĺ hää miil, et midägi väega hullu olõ-s juhtunu. Ja midä muud tarka timägi latsõ rahustusõs mõisť üldä.

Latsilõ

Vastussõq saatkõq Tartu 48, Võro liin 65609 Uma Leht vai info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõś ja telehvoninummõŕ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Mineväkõrdsõ mõistatusõ õigõ vastus om *näütämä*.

Avvohinna saa Siidra Heret (12) Tsoorust.

Seo lehe ristsõna vastus saada är ildampa 30. mahlakuu pääväs!

Ülehummõn, seo kuu 23. pääväl om jüripäiv. Päiv inne tetäs ütte kimmäst asja: ku täüdät ristsõna õigõhe, saat teedäq, midä! Vanast om usut, et tuu aśa tegemine avitas soeq ja ka tõsõq mõtsaeläjäq kaŕast kavvõmban hoita. Ristsõna täüdäq üllest ala!

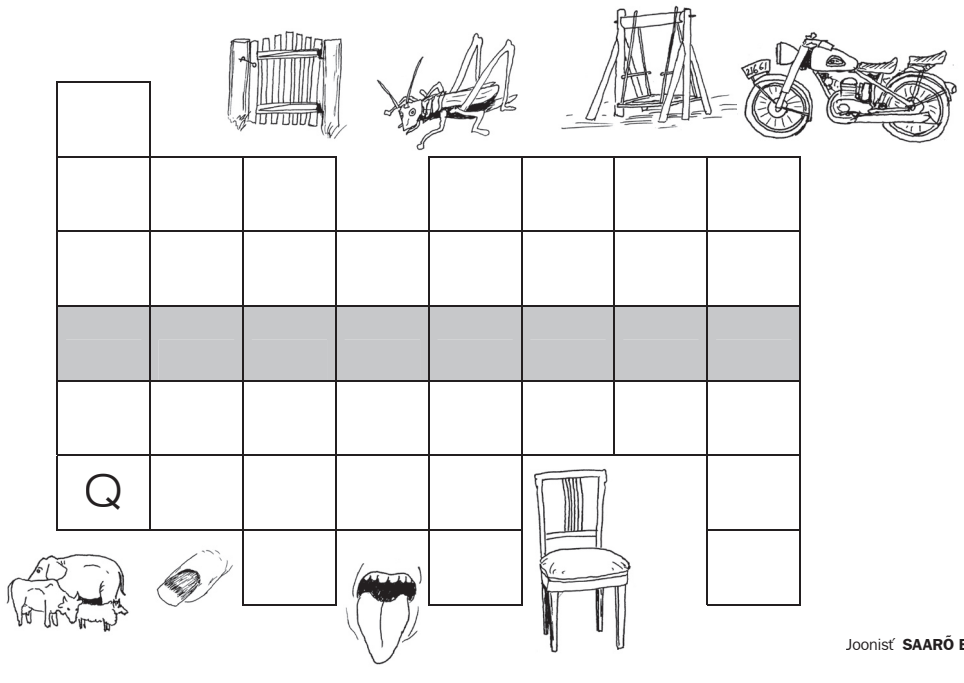

Joonisť SAARÕ EVAR

Hüvä nõu

Katõvärviline keeks

1 klaas piimä
3 munna
8 sl mannat
4 sl tsukõrd
2 pakki kohopiimä
Võidu
Vanilliini

Jaa tainas poolõs ja tõsõ poolõ taina sisse sekä 2 supiluidsatäüt kakaod.

Ku keeksitainast vormi panõt, panõ valgõt ja pruuni tainast segiläbi. Tütär om pruuvnu kakao asõmõl tõist kihti ka kohviga tetä, saa kah peris hää.

KRUUSAMÄE MAIMU

Punadsõpeedi salat

Keskmäne piit
240 gr heeringäfileed
3 hapundkurki (keskmäst)
väikene sipul

Keedä piit ja lõigu tükes, tükeldä ka heeringäs, kurk ja sipul. Pääle panõ hapundkuurt ja majoneesi.

Otav ja hää!

PERÄMINE ENE

Kuuluda

Müü

Müü **kesvä siimnes** ja ristikhainaseemend. Tel 5621 3174.

Kaeq egä kolmapäävä vahtsit Jussi-multikit: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!